

1

Foto: halfpoint. 123rf.com

METHODISCH WERKEN

Als zorgprofessional doe je nooit zomaar iets. Je werkt volgens bepaalde methodes en procedures. In dit hoofdstuk leer je wat methodisch werken is, zodat je de zorg kunt afstemmen op de behoeften en mogelijkheden van de zorgvrager.

LEERDOELEN

- Je kunt aangeven wat methodisch werken is en wat het doel ervan is.
- Je kent de stappen in de methodische cyclus.
- Je weet wat een zorgplan, een zorgleefplan of een ondersteuningsplan is.
- Je kunt de zes stappen in het zorgproces benoemen en deze koppelen aan de leefdomeinen van de zorgvrager.

1.1 Methodisch werken

1.1.1 Doel

De afgelopen jaren is er veel veranderd in de zorg. De kosten zijn fors opgelopen, onder andere door de vergrijzing en de ontwikkeling van nieuwe technieken. Daarnaast is er veel meer aandacht gekomen voor de zorgvrager als individu. De zorg moet steeds meer worden aangepast aan en toegespitst op de wensen van de zorgvrager. Ook zijn er nieuwe behandelingen en therapieën op de markt gekomen. Ten slotte heeft de ontwikkeling van het internet ervoor gezorgd dat niet alleen zorgprofessionals maar ook zorgvragers snel en makkelijk toegang hebben tot informatie. Het kan echter moeilijk zijn om deze informatie te interpreteren en het overzicht te houden.

Om goed om te kunnen gaan met al deze veranderingen, is het in de zorg van belang om methodisch te werken. **Methodisch werken** houdt in dat er wordt gewerkt op een doordachte manier. Zorgprofessionals moeten een duidelijk doel hebben, dat in overleg met de zorgvrager vastgesteld is. Vervolgens moet je als zorgprofessional eerst nadenken over de manier waarop je dit doel het beste kunt bereiken, voordat je ernaar kunt handelen. Je bent je dus steeds bewust van wat je

doet en waarom. Door in een logische volgorde te werken, werk je stap voor stap toe naar het resultaat. De verschillende stappen van methodisch werken zijn aanengeschaakeld. Dit betekent dat je informatie uit een voorgaande stap nodig hebt voor de volgende stap. Je verkent als zorgprofessional het probleem, je stelt een plan op, voert dat plan uit en evalueert ten slotte de resultaten. Op deze manier wordt er systematisch en probleemoplossend gewerkt. Het methodisch handelen is gebaseerd op wetenschappelijke kennis en de klinische blik van de zorgprofessional.

Door methodisch te werken voorkom je onnodige handelingen en pas je de zorg aan aan de vraag van de zorgvrager. Op deze manier worden de kosten zo laag mogelijk gehouden, terwijl er tegelijkertijd wordt gestreefd naar kwalitatief hoge zorg die is aangepast aan het individu.

1.1.2 Redenen

Methodisch werken heeft verschillende voordelen. Om te beginnen is methodisch werken doelgericht werken. Je stelt doelen op in overleg met de zorgvrager, en denkt met hem of haar na over de beste manier om deze doelen te bereiken. Zo kan de zorg worden afgestemd op de wensen, behoeften en mogelijkheden van de zorgvrager. Daarnaast draagt het bewust nadenken over de te leveren zorg bij aan de kwaliteit van de zorg. Je maakt keuzes op basis van wetenschappelijke kennis en je eigen klinische inzichten. Je doet dus nooit zomaar iets.

Afbeelding 1.1 Doelen overleggen met de zorgvrager

Je legt het gemaakte plan vast in een zorgplan in het dossier. Zo weten alle betrokkenen wat zij kunnen verwachten en is het voor de zorgvrager en de andere betrokken zorgprofessionals overzichtelijk wat er is afgesproken. Zorgprofessionals weten dankzij het zorgplan precies wie waarvoor verantwoordelijk is. Bovendien is de zorg zo gemakkelijk over te dragen aan een collega. Deze kan in het zorgplan precies zien welke zorg nodig is en op welke manier deze geleverd moet worden. De kans dat een bepaalde handeling vergeten wordt of onnodig wordt uitgevoerd is kleiner. De gemaakte afspraken opschrijven maakt daarnaast de zorgprofessional betrouwbaarder. Deze kan zo op elk moment verantwoorden welke zorg er waarom geleverd is.

Als zorgprofessional evalueer je de geleverde zorg regelmatig met de zorgvrager. Je stelt hem vragen over zijn vorderingen en over of hij tevreden is over de zorg of begeleiding. Er kan iets veranderd zijn in de situatie van de zorgvrager, waardoor onderdelen aangepast moeten worden. Ook kan de zorgvrager op dit soort momenten zijn tevredenheid of ontevredenheid uiten. Evalueren is van belang om de zorg van hoge kwaliteit te houden.

1.2 Methodische cyclus

Methodisch werken verloopt altijd volgens een cyclus, de **methodische cyclus**. Er zijn verschillende cyclussen ontwikkeld, die onderling een beetje van elkaar verschillen. De basis blijft echter hetzelfde. De stappen die in ieder geval doorlopen worden zijn het opstellen, uitvoeren en monitoren van een **zorgplan**, **zorgleefplan** of **ondersteuningsplan**. Dit zijn verschillende benamingen voor het in kaart brengen van de wensen, behoeften en mogelijkheden van de zorgvrager en de daarop afgestemde zorg of begeleiding. In de gehandicaptenzorg wordt vaak gesproken van het ondersteuningsplan. In de ouderenzorg is de term vaak zorgleefplan. In ziekenhuizen wordt de term zorgplan gebruikt.

In afbeelding 1.2 is dit proces schematisch weergegeven. Bij de diagnose wordt de situatie van de zorgvrager uitgebreid in kaart gebracht, met aandacht voor alle levensdomeinen. Deze domeinen zijn onder meer:

1 *Lichamelijk welbevinden*

Hoe is de lichamelijke gezondheidstoestand van de zorgvrager?

2 Mentaal welbevinden

Hoe is de geestelijke gezondheidstoestand van de zorgvrager?

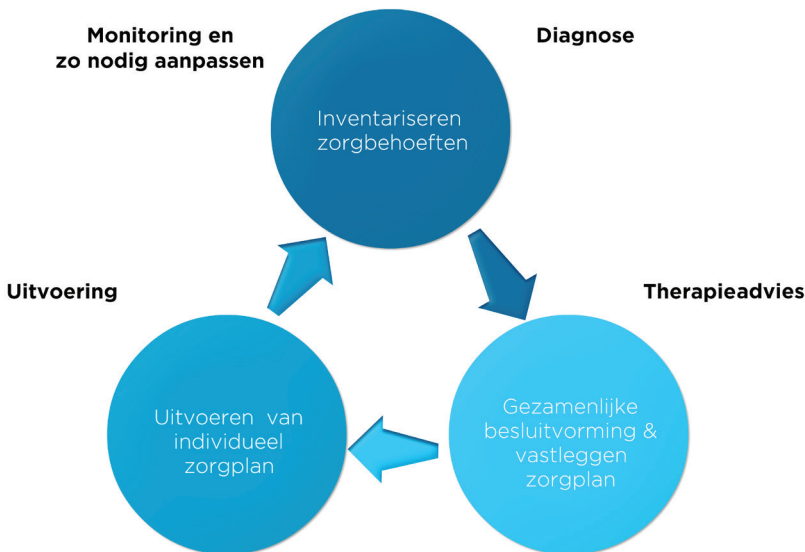
3 Woon- en leefomstandigheden

Voelt de zorgvrager zich thuis, heeft hij voldoende bewegingsvrijheid?

4 Participatie

Kan de zorgvrager invulling geven aan de dag, kan hij sociale contacten onderhouden, heeft hij hobby's?

Op basis van de antwoorden op deze domeinvragen stel je, in overleg met de zorgvrager, doelen op en bepaal je welke zorg nodig is om deze doelen te behalen. Vervolgens stel je een plan op en voer je het plan samen met andere zorgprofessionals uit. Bij de monitoring wordt er gezamenlijk op vaste tijdstippen geëvalueerd: hoe gaat het nu met de zorgvrager? Daarbij wordt gekeken of de gestelde doelen behaald zijn en of het noodzakelijk is om het plan bij te stellen. Vervolgens wordt de cyclus opnieuw doorlopen. Een cyclus is altijd een doorlopend proces.

Afbeelding 1.2 Werken volgens de methodische cyclus

1.3 Zorgproces

Methodisch handelen in de zorg verloopt dus volgens een aantal stappen. De verschillende stappen van het zorgproces vormen de basis, waarmee je volgens een vaste werkwijze kunt handelen. Deze stappen zullen in latere hoofdstukken verder worden uitgewerkt.

Afbeelding 1.3 Stappen in het zorgproces

1.3.1 Stap 1 – Gegevens verzamelen

Om een zorgplan op te stellen is het allereerst van belang dat je een totaalbeeld van de zorgvrager krijgt. Niet alleen informatie over lichamelijke klachten en beperkingen is van belang. Ook gegevens over het sociaal en geestelijk functioneren zijn belangrijk. Om informatie over de zorgvrager te verkrijgen, kun je verschillende bronnen gebruiken, zoals de zorgvrager zelf, de familie, of andere zorgprofessionals, bijvoorbeeld de huisarts. Een **anamnese** is een gesprek met de zorgvrager waarin deze de voorgeschiedenis en andere relevante omstandigheden rond zijn aandoening kan vertellen. Zo kun je de ziektegeschiedenis en de behoeften van de zorgvrager in kaart brengen.

Daarnaast kun je de zorgvrager observeren, wat aanvullende inzichten kan geven.

1.3.2 Stap 2 – Vaststellen van wensen, behoeften en problemen

Bij de tweede stap bepaal je wat de behoeften en de problemen van de zorgvrager zijn. Onder een behoefte verstaan we datgene wat de zorgvrager nodig heeft om zich fijn te voelen of om beter te functioneren. Problemen kunnen in verschillende domeinen van het leven van de zorgvrager voorkomen. Hij kan bijvoorbeeld hulp nodig hebben bij huishoudelijke taken of bij vervoer, of ondersteuning nodig hebben bij sociale aspecten in zijn leven.

Om de behoefte duidelijk te krijgen, vraag je wat de zorgvrager wil. Je kunt een goed beeld van de behoeften krijgen door de ervaring van de zorgvrager en je eigen ervaring als zorgprofessional te analyseren. Hiervoor is een gesprek nodig, om de belangrijke punten en prioriteiten te vinden. Daarnaast moet je ook de aanwezige problemen en problemen die zouden kunnen ontstaan in kaart brengen.

Afbeelding 1.4 In een gesprek kun je de wensen van de zorgvrager helder krijgen

1.3.3 Stap 3 – Doelen vaststellen

Wanneer je een duidelijk beeld van de behoeften en problemen van de zorgvrager hebt gecreëerd, kunnen de doelen worden vastgesteld. Let daarbij op de volgende punten:

- Wat wil de zorgvrager en welke mogelijkheden heeft hij?
- Welke financiële mogelijkheden en welke indicaties zijn er?
- Wat is de expertise van de zorgprofessional?

Je stelt de korte- en langetermijndoelen in overleg met de zorgvrager op. De definitie van een doel is: een specifieke omschrijving van de gewenste uitkomst van de situatie of verandering in het gedrag van de zorgvrager. Meer onder de mensen komen of meer bewegen kan bijvoorbeeld een doel zijn. Hierbij geef je een duidelijke tijdsindicatie aan.

1.3.4 Stap 4 – Vaststellen en plannen van activiteiten

Aan de hand van de doelen bepaal je als zorgprofessional samen met de zorgvrager welke handelingen bijdragen aan deze doelen behalen. Hier baseer je een planning op, waarin je de verschillende activiteiten en handelingen beschrijft en aangeeft wanneer ze zullen plaatsvinden.

1.3.5 Stap 5 – Uitvoeren van de ondersteuning volgens de planning

Als zorgprofessional geef je de ondersteuning die is afgesproken in het zorgplan. Terwijl je zorg verleent, kijk je voortdurend kritisch naar het eigen handelen en naar de reactie van de zorgvrager. Hierbij is observatie erg belangrijk. Misschien moet het plan worden aangepast op basis van wat de zorgvrager aangeeft of wat je observeert.

Wanneer je de activiteiten uitgevoerd hebt, beschrijf je deze in het zorgplan (de rapportage). Hierbij is het verstandig dat je bedenkt wat je moet rapporteren en hoe je dit moet doen. Voorbeelden van dingen die je moet rapporteren zijn:

- afwijkingen van het plan;
- observaties en signalen, zoals verandering in gedrag (eetgedrag of beweging), pijn, bijwerkingen van medicatie;
- verandering in de situatie van de zorgvrager;

- voortgang (hoe verloopt het zorgproces/wat is het resultaat van de behandeling?).

1.3.6 Stap 6 – Evalueren en zo nodig bijstellen

Hoe vaak er wordt geëvalueerd, hangt af van de afspraken binnen de instelling en de situatie van de zorgvrager. In een formele **evaluatie** ga je na of de doelen van het zorg- en ondersteuningsproces zijn bereikt. Wanneer blijkt dat de situatie van de zorgvrager veranderd is, moet je de zes stappen opnieuw doorlopen. Uiteraard moet je tijdens het hele zorgproces – en niet alleen bij de evaluatie – alert zijn op veranderingen en andere tekenen van verandering van de zorgvrager. Als je die opmerkt, kun je overleggen of er veranderingen nodig zijn. Deze voer je dan direct door in het zorgplan.

SAMENVATTING

Methodisch werken in de zorg verloopt volgens een aantal stappen. Je verzamelt gegevens en op basis daarvan ga je bij de zorgvrager na wat zijn wensen en behoeften zijn. Je hebt daarbij aandacht voor de vier leefdomeinen van de zorgvrager, namelijk lichamelijk welbevinden, mentaal welbevinden, woon- en leefomstandigheden en participatie. Vervolgens leg je gestelde doelen en activiteiten vast in een zorg(leef)plan of ondersteuningsplan en maak je hier een planning voor. Nadat deze activiteiten zijn uitgevoerd, ga je na of de doelen zijn bereikt. Zo nodig pas je het zorgplan aan. Dit is een cyclisch proces. Dat betekent dat je deze stappen steeds opnieuw doorloopt.

BEGRIPPEN

Anamnese

Evaluatie

Methodisch werken

Methodische cyclus

Ondersteuningsplan

Zorgplan

Zorgleefplan